

Dělnická tělocvičná jednota

Jednotářská myšlenka vzešla v Přerově r. 1902 se zrodem politické organizace soc. demokratické. Símě padlo mezi drtící žernovy - úřadů a nepřátelsky smýšlejícího občanstva, takže k založení DTJ došlo teprve v únoru r. 1904.

Zatím cvičilo několik nadšenců na dřevěném nářadí, v létě na zahradě, v zimě v I. poschodí hostince „U Haasů“ v ulici Ferdinandově (Wilsonova třída), v domě tehdejšího starosty města, pana Troppera.

Přípravné práce o založení jednoty byly zahájeny v červenci r. 1903. S. Štěpán Fornůšek a Vojt. Skopal vypracovali stanovy spolku a předložili je úřadům. Mor. místodržitelství uznalo vnitřní složení jednoty, podle obsahu stanov, za protizákonné a zakázalo ustavení jednoty. Neschválilo ani pozměněných stanov, předložených 5. února 1904, přece však povolilo založit jednotu.

Ustavující valná hromada se konala 28. února 1904 v hostinci „U Haasů“ za přítomnosti 29 členů. Prvními činovníky byli zvoleni: Tomáš Skácel, starosta, St. Fornůšek, nám. starosty, Frant. Ludva, náčelníkem, členy výboru: Jan Bartas, Ad. Machala, Vojt. Skopal, Vojt. Chajda, A. Kalabus, Alois Polášek a Karel Sobotka. Za spolkovou místnost si zvolila jednota hostinec „U Haasů“, sídlo politické organizace soc. dem. Hůře bylo s volbou tělocvičny. - Majitel domu nepřál cvičení před založením jednoty, po založení je rozhodně zakázal. Soudruzi požádali městskou radu o poskytnutí Školní tělocvičny, avšak městská rada zamítla žádost nešetřně přes to, že měla volné místnosti. Tak, z nouze, se stal kolébkou jednoty dřevěný pavilon v zahradě hostince „U Feuermannů“. V létě se cvičilo na zahradě, v zimě v nevládném, nízkém pavilonu. Dřevěné nářadí si vyrobili cvičenci sami. Nebylo ideální; nebylo příznivých podmínek vůbec a přece cvičili soudruzi rádi a byli hrdí na svou jednotu. Utěšené společenské poměry, příkladná kázeň a usilovná snaha o mravní i hmotné povznesení jednoty, potvrzují krásné nadšení průkopníků dělnického tělocvičnictví v Přerově.

Záslouhou prvního náčelníka Fr. Ludvy, jenž se staral především o výchovu cvičitelů, nebylo nouze o dobré vedoucí, potíže v správní činnosti, způsobené častými změnami činovníků, byly celkem snadno překonány, neboť vždycky se našli obětavci, kteří ochotně přejímali povinnosti odcestovavších, za to potřeba pořádného nářadí a vlastní tělocvičny byly vlekle na překážku rozvoji jednoty.

Důkladné nářadí bylo koupeno po kusech z výtěžků kulturních a zábavních podniků, z pokut za zanedbání cvičení a z prodeje sbírkových bločků.

Kroj bylo nutno voliti vzhledem na hmotné poměry členstva takto: černý vycházkový oblek (měl téměř každý člen), azurově modrá košile, rudá vázanka a černý, poněkud širší klobouk.

V dubnu t. r. se přihlásila jednota do Svazu DTJC v Praze.

První veřejné cvičení jednoty se konalo na „Křivě“ v srpnu r. 1905. Cvičilo 30 borců. Pečlivými přípravami dosáhlo cvičení velkého úspěchu, jímž jednota zpevněla.

V r. 1906 byla zavedena pravidelná vzdělávací činnost, úrazové pojištění cvičenců a důvěrné antimilitaristické schůze dělnické mládeže. Cvičení trvalo dosud 2 hod., poté 1 a půl hod., a půl hodiny věnováno uvědomovacím pracím. Antimilitaristické schůze se konaly pravidelně před odvodou a nástupem nováčků. Předpověď brzkého zániku jednoty se nesplnila. T. r. zabezpečili soudruzi jednotě budoucnost; založili odbor dorostu.

Uvážíme-li, že jednotáři té doby museli příznivé podmínky, nutné k rozkvětu jednoty, přímo dobývat z poměrů tvrdých jako skála, že museli vykonávat všechny práce složitějšího spolkového ústrojí sami, neboť inteligence pohlížela na hnutí s opovržením a se mu vyhýbala, neubráníme se opravdovému obdivu.

Zapomenutý Přerov

Počátkem r. 1907 připadla jednota k nově ustavenému 7. okresu DTJ se sídlem v Prostějově. Od září t. r. se cvičilo v hostinci „U Zápařků“ (nyní hotel „Praha“). Časté spory s hostinským, jenž se zklamal, očekávaje, že členstvo bude hojně navštěvovati hostinec, přiměly jednotu v březnu 1908 k návratu do pavilonu „U Feuermannů“. V zimě t. r. nastal citelný pokles v návštěvách cvičení, uhodily třeskaté mrazy a pavilon nebylo lze vytápěti. Tehdy, opět marně, žádali soudruzi městskou radu o zapůjčení tělocvičny.

Výbor Dělnické tělocvičné jednoty

S jarem r. 1909 zavládl v jednotě opět čilejší ruch. Jednota nepřekonalá dosud potíží vlastních začátků a již obracela zřetel na venkov. Založila t. r. odbočku v Čekyni a uspořádala první veřejné cvičení svého dorostu v Kozlovicích.

R. 1910 byl založen ženský odbor, zanikl však po čtyřech měsících.

Počátkem r. 1911 vyslovilo odborově organisované české dělnictvo přání vlastního odborového ústředí v Praze (dosud bylo společné ústředí ve Vídni); jednotné odborové hnutí se roztržilo ve dva tábory: centrální a autonomní. Rozkol v odbor. organisacích vnikl i do jednot. Přívrženci centrálního směru odcházeli z jednot a zakládali po vzoru centrální. odborových organisací vlastní tělocvičné spolky MDTJ. I v Přerově byla zaležena MDTJ, nezpůsobila však škod v jednotě, neboť šlo jen o jedince centralisty.

V r. 1911 byl koupen Dělnický dům. Na zahradě byl postaven prostranný pavilon.

Valná hromada v únoru 1912 se konala ještě v hostinci „U Feuermannů“, avšak asi v polovině roku se přestěhovala jednota do zahradního pavilonu v Děln. domě. Změnou tělocvičny stoupl počet členstva. T. r. ožil ženský odbor. K vzdělání členstva byla pořízena knihovna. - Od r. 1908 pronikal dělnický tělocvič i na venkov. Za podpory jednoty vzniklo několik jednot v okolí Přerova. Vzrůstající počet jednot zatížil správní činnost 7. okresu; proto byl ustaven 23. února 1913 33. okres se sídlem v Přerově, jenž sdružoval 4 jednoty. (Nyní 25 jednot s 1900 příslušníky.) Jednotář neodpočívá po zdaru jednoho díla! Květen t. r. přináší jednotě novou ratolest: žákovský odbor. V červenci oslavila jednota 10 let trvání.

Vrcholu rozvoje před válkou dosáhla jednota počátkem r. 1914. Měla 160 cvičenců: 42 členů, 18 členek, 26 dorostenců, 36 žáků a 38 začek. Činnost v t. r. se obírala přípravami na první veřejné cvičení 33. okresu a na I. Děln. Olympiádu, která se měla konati r. 1915 v Praze. Poplašné zprávy, probíhající tiskem od sarajevského útoku, rozvířily všeobecný neklid. Přesto rozhodnuto konati veřejné cvičení okresu 26.

Zapomenutý Přerov

července. - Cvičiště na „Křivé“ bylo upraveno, tělocvičné nářadí převezeno - 26. července ráno se konaly společné zkoušky, cvičení samo již nikoliv, zpráva o mobilisaci 15. sboru v Čechách je zmařila.

Válka rázem zdrtila skvělý výsledek desíleté úporné práce.

Odchodem většiny členů k válečné službě skomírala činnost v jednotě a zanikla počátkem října. Zůstalo jen několik starých soudruhů, kteří se starali o majetek jednoty a udržovali po tři léta styk se Svazem DTJČ. Koncem října se nastěhovali do tělocvičny vojini 57. p. pl.

Počínali si jako v dobytém území. Vylámali skříň a nenalezše nic, než knihy jednoty, ničili je. Tehdy přišlo na zmar mnoho důležitých dokladů o činnosti v jednotě. Byli by zničili i těžce pořízené nářadí, složené v tělocvičně, proto bylo uloženo na půdě Děř. domu. Když ani tam nebylo v bezpečí, bylo odvezeno na Lešetín k s. J. Kubovi, kde zůstalo do února r. 1918.

Byla to obdivuhodně smělá a šťastná myšlenka, jež pohnula počátkem r. 1918, v době strádání a všeobecného úpadku, hlouček starých soudruhů a několik válečných invalidů k oživení jednoty. Vanou hromadu svolali přípravný výbor (s. R. Wilhelm, Boh. Rejhon st. a Emil Kadlec) na 24. únor 1918. Přítomno bylo 32 členů. Vedení jednoty se ujali: s. Boh. Rejhon (starosta), Frant. Ludva (náčelník) Emil Kadlec, Rud. Wilhelm, Ant. Jahoda, Marek, Kreml, Herma Dvořáková, Frant. Smékal, Karel Černý, Ludvík Dreiseitl, Boh. Konupka (členi výboru), Ant. Dokládál, Vád. Knitl, Fr. Chválek (náhradníci), Vojt. Rytíř a J. Dreiseitl (revisoři). Spolkovou místností zůstal Děř. dům. Tělocvičného nářadí bylo dosti, ale v tělocvičně obývalo dosud vojsko. Žádost na městskou radu o propůjčení školní tělocvičny byla marná, neboť ve všech větších místnostech v Přerově bylo nastěhováno vojsko. Přes to, že se necvičilo, bylo v jednotě čilo. Místo cvičení pracovalo členstvo o stavbě velkého sálu Děř. domu, uspořádán kurs teoretické výchovy cvičitelského sboru, pořádány přednášky, hrána divadelní představení. Výtěžek z podniků připadl z části jednotě, z části „Českému srdci“.

Bouřlivé oslavy Svátku Práce v Praze, kdy socialistické dělnictvo demonstrovalo za požadavky národa a předzvěst 28. října, 14. říjen 1918, kdy totéž dělnictvo prohlásilo mužně, že jest odhodláno dáti se v přímý boj za rozbití Rakouska a zbudování československého státu, rozdmýchalo v duších příslušníků jednoty nadšení a vědomí vážnosti doby, takže 28. říjen zastihl jednotu připravenu. Historický den nebyl jednotářům jen dnem radosti a nadšení, ale i mocnou výzvou, volající k práci pro blaho mladého státu; s radostí konali občanskou povinnost.

V „Národním výboru“, jenž spravoval veřejné věci, pracovali poslanec s. Jar. Marek, Vojtěch Škopál a Boh. Rejhon. Ostatní soudruzi vykonávali občanskou strážní službu.

Poměry a úsudek o nás v Přerově se změnil nyní úplně. Víra ve svobodu a demokracii a odpovědnost vzpružily sebevědomí jednotářů. Mezery v prořídých řadách doplnili soudruzi z front, bývalé odbory ožily, nové se zakládaly.

Na sklonku r. 1918 byl dostavěn velký sál, v němž se cvičí od té doby. Po odchodu vojska byl zbořen zahradní pavilon a na jeho místě upraveno zatímní letní cvičiště.

V červnu 1919 připadla jednota VIII. kraji DTJČ v Mor. Ostravě. Prvního veřejného cvičení VIII. kraje, které se konalo 1. srpna 1920 v (Přerově, se zúčastnila celá jednota.

Jednotářské hnutí vzrůstá rok co rok. Z nedostatku místa cvičí některé odbory v tělocvičně Pedagogia. R. 1921 přibyl odbor dorostenek, V t. r. není přednějšího zájmu nad I. Děřnickou Olympiádu.

Za nejpilnějších příprav nastal komunist. rozkol v politické straně a 15. května roztržka v jednotě, která natropila citelných škod. Přesto vyslala jednota na I. Děř. Olympiádu 59 členů, 26 členek, 55 dorostenců a 37 dorostenek. - V říjnu t. r. zahájil činnost 28 členný tamburášský Sbor (zanikl r. 1929), v listopadu skautský odbor.

V r. 1922 podnikl Svaz DTJČ tři zdařilé zájezdy na Slovensko k sblížení slovenského dělnictva s druhy z Čech a Moravy a k podepření Robot. těř. jednot. Přerovská jednota se zúčastnila 24.-26. června zájezdu do Bratislavy a 4.-7. srpna zájezdu do Košic.

Zapomenutý Přerov

Častými zájezdy doma i za hranice se ztuhl společenský život v jednotě a vnitřní činnost se prohloubila bohatými zkušenostmi.

V r. 1923 byl založen hudební odbor, chloubou jednoty a postaven na dvoře Děř. Domu hudební sál z výnosu 50 a 100 kor. bezúročných dluhopisů. 6. září vzpomněla jednota 20 let působení.

Rok 1926 byl zvlášť rušný. Byl v proudu nácvik na II. Děř. Olympiádu. Dorostenecká besídka, veřejné cvičení žactva a Olympiádní večer všech odborů, konané t. r., byly přehlídkou vyspělosti jednoty.

Z jara 1927 přibyl odbor házené. Nyní již nestačí místnosti v Děř. domě pojmouti všechny odbory a ožívá naléhavá potřeba vlastní tělocvičny a účelného letního cvičiště. Splnění tohoto obtížného úkolu bylo svěřeno stavebnímu odboru, ustavenému t. r. II. Děř. Olympiádě bylo přítomno z jednoty 154 cvičenců a 370 hostů.

V r. 1928 se vrací jednota k XI. kraji DTJ v Prostějově. T. r. splnil stavební odbor zčásti svůj úkol. Městská rada vyhověla žádosti odboru a povolila pronájem pozemku u Bečvy na letní cvičiště. Členstvo si uložilo pracovní povinnost a ihned se začalo pracovat o úpravě. Do t. r. spadá založení osvětového odboru a žák. pěveckého sboru.

V r. 1929 dovršila jednota 25 let práce, věnované výchově svých příslušníků a propagaci dělnické kultury tělesné. - Péči osvětového odboru byl vydán k jubileu spisek o vývoji jednoty a slavnostní odznaky.

Z jara 1930 byla dokončena úprava letního cvičiště. V červnu t. r. vypravila jednota dorost, žactvo a žákovský pěvecký sbor na I. Slavnosti mládeže v Praze. První veřej. cvičení na letním cvičišti se konalo v srpnu 1931.

Přerovská jednota je v přítomnosti nejsilnější jednotou 33. okresu; má 13 odborů: mužů, žen, dorostenců, dorostenek, žáků (I. a II. odděl.), osvětový, stavební, hudební, žák. pěvecký, lehké atletiky a házené, skautský, stolního tenisu a lawn tennisový; přes 600 příslušníků nachází v odborech osvěžení po denní práci, ztuhnutí k větší odolnosti v povolání a poučení, jak vésti život ušlechtilě a moudře. Je věrnou odnoží děř. hnutí soc. dem. a její veřejné podniky jsou manifestací celé strany.

Zdroj: Přerovsko-Kojetínsko (1933)